

PRATIK DERS

Ndajfoljet dhe llojet e tyre

Ders kategorisi: Mësime të gjuhës shqipe

Ndajfoljet e mënyrës, kohës, vendit e sasisë, vendi i tyre në fjali dhe shkallët e krahasimit.

Ndajfoljet dhe llojet e tyre

Ndajfolja është pjesë e pandryshueshme e ligjëratës që përcakton një folje, një mbiemër ose një ndajfolje tjetër. Ajo u përgjigjet pyetjeve *si? kur? ku? sa?* dhe në fjali kryen zakonisht funksionin e **rrethanorit**.

Llojet kryesore

Lloji	Pyetja	Shembuj	Në fjali
Mënyre	Si?	mirë, keq, shpejt, ngadalë, bukur, qetësisht	Ajo këndon bukur .
Kohe	Kur?	sot, dje, nesër, tani, herët, vonë, gjithmonë, kurrë	U ngrita herët .
Vendi	Ku?	këtu, atje, lart, poshtë, brenda, jashtë, larg, afër	Prit këtu !
Sasie	Sa?	shumë, pak, mjaft, tepër, aspak, plotësisht	Fola shumë .
Pohimi e mohimi	—	po, jo, sigurisht, ndoshta, aspak	Sigurisht që do të vij.
Pyetëse	—	ku, kur, si, pse, sa	Pse u vonove?

Si formohen ndajfoljet

- Nga mbiemri, pa ndryshim: *i shpejtë* → ec **shpejt**; *i mirë* → punon **mirë**.
- Me prapashtesën -isht: *qetë* → **qetësisht**; *shkencë* → **shkencërisht**.
- Me prapashtesën -as / -azi: **fshehtas**, **kryepasi**, **rrëshqanas**.
- Lokucione ndajfoljore: *me nxitim*, *pa dyshim*, *në fakt*, *ballë për ballë*, *herë pas here*.

Shkallët e ndajfoljes

Ndajfoljet e mënyrës dhe të sasisë krahasohen njësoj si mbiemrat:

Shkalla	Modeli	Shembull
Pohore	ndajfolja e thjeshtë	Ai vrapon shpejt .

Shkalla	Modeli	Shembull
Krahasore	më + ndajfolje + se	<i>Ai vrapon më shpejt se unë.</i>
Barazie	aq + ndajfolje + sa	<i>Ai vrapon aq shpejt sa unë.</i>
Sipërore	shumë / tepër + ndajfolje	<i>Ai vrapon shumë shpejt.</i>

Vendi i ndajfoljes në fjali

- Ndajfoljet e mënyrës vijnë zakonisht **pas foljes**: *Flet **qartë**.*
- Ndajfoljet e kohës mund të qëndrojnë në krye për theksim: **Nesër** *nisemi herët.*
- Ndajfoljet e sasisë vijnë **para** mbiemrit a ndajfoljes që përcaktojnë: **shumë** *i lodhur*, **tepër** *ngadalë*.

Ndajfolje apo mbiemër?

Shumë fjalë kanë të njëjtën formë në të dyja funksionet. Dallimi bëhet nga fjala që përcaktojnë:

- Ai është një nxënës **i mirë**.* — mbiemër, përcakton emrin, merr nyjë.
- Ai mëson **mirë**.* — ndajfolje, përcakton foljen, pa nyjë.

Fjalët sinjalizuese

Nëse fjala përgjigjet pyetjes **si? kur? ku? sa?** dhe nuk ndryshon formë sipas gjinisë a numrit, është ndajfolje. Prania e nyjës **i, e, të** tregon se kemi mbiemër, jo ndajfolje.

Gabimet e zakonshme

Gabim	Saktë	Pse
<i>Ai mëson i mirë.</i>	Ai mëson mirë.	folja përcaktohet nga ndajfolja
<i>Ajo këndon e bukur.</i>	Ajo këndon bukur.	po ashtu
<i>Ai vrapon më shpejt sa unë.</i>	... më shpejt se unë.	krahasorja kërkon se
<i>Fola shumë mirë se ti.</i>	Fola më mirë se ti.	<i>shumë</i> nuk krahason

Provo vetë

- Ai shkruan ____ (i qartë). (*qartë*)
- ____ nisemi për në det. (*Nesër*)
- Prit ____, të lutem! (*këtu*)
- Ajo ecën ____ se unë. (*më shpejt*)

Burime dhe referenca

- Gramatika e gjuhës shqipe I – Morfologjia*, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë, 2002.
- Gramatika e gjuhës shqipe II – Sintaksa*, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë, 2002.
- Drejtshkrimi i gjuhës shqipe*, Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Tiranë, 1973.
- Fjalori i gjuhës shqipe*, Akademia e Shkencave e Shqipërisë, Tiranë, 2006.